

"מעלת זיכוי הרבים"**חלק א: הבסיס****מהתנ"ך**

דברים כ"ז, כ"ו : "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת"

דניאל י"ד : "ומצדיקי הרבים ככוכבים"

משנה:

אבות ה' יב : "כל המזכה את הרבים אין חטא בא לידו. משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי על ידו"

גמרא:

ב"מ פ"ה, א' : "אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן : כל המלמד את בן חבירו תורה, זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (ירמיה ט"ו) : "אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד". וכל המלמד את בן עם הארץ תורה, אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה מבטלה בשבילו, שנאמר : "ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" (ירמיה ט"ו).

ב"מ פ"ה, ב' : "גדולים מעשה חייא", משום שרבי חייא היה עושה שלא תשתכח תורה מישראל, שהיה רבי חייא הולך וזורע פשתן, וכשהוא צמח היה עושה ממנו חבלים ואורג מהם רשתות, והולך וצד בהן צבאים — ואותן היה שוחט, ומאכיל את בשרם ליתומים, ומכין מהעור קלפים, שעליהם היה כותב ספר תורה, והלך למקומות שאין בהם תורה, ומלמד בספרי התורה שכתב את הנערים שבאותו מקום. ועל ידי כך היה עושה שלא תשתכח תורה מישראל

ירושלמי:

סוטה פ"ד ה"ד : "אמר ר' אסי בשם רבי תנחום בר חיאי : למד ולימד ועשה והיה סיפק בידו להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור"

זהר:

תרומה דף קב"ח : "ואלמלא ידעו בני האדם לכמה זכויות ותועלויות זוכים בגלל החזרת החוטא בתשובה, היו הצדיקים רודפים אחר החוטא להחזירו בתשובה כרודף אחר חיים.

עוד נאמר שם:

"ההוא זכאה בעי למירדף בתר חייבא ולמקנה ליה באגר שלים, בגין דיעביר מיניה ההוא זוהמא ויתכפיא סיטרא אחרא, ויעביד לנפשיה בדין דיתחשב ליה כאילו הוא ברא ליה. ודא איהו שבחא

דיסתלק ביה יקרא דקוב"ה יתיר משבחה אחרא, ואסתלקותא דא יתיר מכולא... ועל דא כתיב באהרן (מלאכי ב'): "ורבים השיב מעון", וכתוב: "בריתי היתה אתו". תא חזי כל מאן דאחיד בידא דחייביא לאשתדל ביה למישבק אורחא בישא, איהו אסתלק בתלת סילוקין מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרינא. גרים לאבפייא ססרא אחרא, וגרים ראסתלק קוב"ה ביקריה, וגרים לקיימא כל עלמא בקיומיה לעילא ולתתא, ועל האי בר נש כתיב: "בריתי היתה איתו החיים והשלום" וכו'. (תרגום מקוצר: צריך הצדיק לרדוף אחר החוטא להשיבו בתשובה, והעושה כן זוכה להתעלות במידה בזו שלא זוכה לה שום אדם אחר, וכן הוא גורם לקיום העולם כולו בתחתונים ובעליונים).

ספרי:

פרשת ואתחנן: "ואהבת את ה'" — אהבהו על הבריות כאברהם אביך, שנאמר: "ואת הנפש אשר עשו בחרן". ורוצה לומר — כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב: "אברהם אוהבי" וזה בעוצם השגתו, קרא בני אדם להאמין בהשם מרוב אהבתו, כן אתה, אוהב אותנו עד שתקרא אליו בני האדם".

***

חלק ב: מדרשים / פרשנים**רמב"ם:****רבינו יונה:**

שער ג' אות י"ט: "ודע כי נתחייב הנברא להיות ציר נאמן ועבד משכיל במלאכתו, וישגיח על מלאכת הפועלים חבריו, ועיניו על דרכיהם לראות אם באמונה הם עושים, ויזהירם ויודיעם את המעשה אשר יעשו. כי חפצו ורצונו אשר תיעשה מלאכת אדונו בלא דחיה. על כן יחזיק ידי עושי המלאכה.

חובת הלבבות:**שער הבטחון פרק ד: בבאור החלק הששי**

"שהאדם זוכה לחיי העולם הבא אחרי שיעשה המעשה הטוב... בהדרכת הבריות אל עבודת השם יתברך והבאתם אל המעשה הטוב לשם יתברך, כמו שנאמר: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". ונאמר: "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב". ואם יצטרף אצל המשתדל גמול ההצדקה (שהצדיק את האחרים) אל גמול צדקתו וגמול אמונת לבו וסבלו, יהיה לבעליו השכר הטוב מה' בעולם הבא".

רבינו בחיי:

חובות הלבבות שער אהבת ה' פרק ו' :**על גודל זכותו של מזכה הרבים :**

"וצריך אתה אחי לדעת, שזכויות המאמין, אפילו זה שהגיע לקצה תיקון נפשו לפני הקדוש ברוך הוא, ואפילו נתקרב למעלת הנביאים בטיב מידותיהם ויופי הנהגתם, והשתדלותם בעבודת השם יתברך ונאמנותם לו יתברך, אינן מגיעות לזכויותיו של זה המדריך בני אדם ומדריך את הרשעים אל עבודתו יתברך, שזכויותיו נכפלות במעבר הימים ומחזור הזמנים. משל למה הדבר דומה, לשני תגרים שהגיעו אל המדינה, והרויח אחד מהם בסחורה שהיתה עמו פי עשר מהונו שהיה מאה זוז. והתגר השני הרויח רק פי שניים מהונו, והיו לו הרבה סחורות ובא לידו עשרת אלפי זוז. והיה רווח הסוחר הראשון עם ההכפלה הרבה של רווחו תשעים זוז, ואילו הסוחר השני הרויח חמשת אלפים זוז, אף על פי שהכפלת הרווח מועטת. ורומה לזה אחי, מי שמתקן נפשו בלבד, אף על פי שהגיע לתכלית התיקון אינו כמו זה שמתקן נפשו ונפשות הרבה, והוא מכפיל זכויותיו לפי זכויותיהם של כל אלו שתיקנם להשם יתברך. כמו שאמרו קרמונינו ז"ל: "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלויה בו" ואמר החכם "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב, " (משלי כ"ד כ"ה) ונאמר: "תורת אמת היתה בפיהו" (מלאכי ב' ו'), ונאמר: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" (דניאל י"ב). ולכן צוה הקדוש ברוך הוא להוכיח את המקצרים בקיום המצוות כמו שנאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא י"ט, י"ז)

***

חלק ג: מאמרים / שיחות**מאמר א :**

במבוא זה נבאר בעז"ה את מעלת זיכוי הרבים, ואת החיוב להרבות בענין זה.

על החובה לזכות את האחרים ולמונעם מהחטא.

כתב הרבינו יונה בספרו "שערי תשובה" (שער ג' אות י"ט):

"ודע כי נתחייב הנברא להיות ציר נאמן ועבד משכיל במלאכתו, וישגיח על מלאכת

הפועלים חבריו, ועיניו על דרכיהם לראות אם באמונה הם עושים, ויזהירם ויודיעם את

המעשה אשר יעשון. כי חפצו ורצונו אשר תיעשה מלאכת אדונו בלא דחייה. על כן

יחזיק ידי עושי המלאכה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי סוטה פ"ד ה"ד):

"ארור האיש אשר לא יקים — אדם אשר למד ושנה ולימד לאחרים וקיים את התורה, ויש

בידו להחזיק ולא החזיק ידי העוסק בתורה ובמצוות — הרי הוא בכלל אשר לא יקים".

חיובו של האדם הוא לדאוג שבני אדם יקימו את התורה, ומשום כך ציוותה תורה להוכיח את

החוטא, ככתוב (ויקרא י"ט י"ז): "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא". והרמב"ם בספר

המצוות (עשין ר"ה) כתב על כך:

"שציוונו להוכיח את החוטא או מי שירצה לחטוא ולמנוע ממנו במאמר התוכחה. ואין ראוי שיאמר: אחר שאני לא אחטא אם יחטא אחר זולתי מה לי עם אלוהיו!

— זהו היפך התורה". כל זאת משום שישראל ערבים זה לזה, והם כרתו על כך ברית מיוחדת בהיותם בערבות מואב כפי שנתבאר בגמרא (סוטה ל"ז ב').

כל אחד מישראל צריך לומר "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין ל"ז א') — היינו שהאחריות על העולם מוטלת על כל אחד ואחד כשבידו למנוע מהם מכשול, או כשבידו לקיים את התורה בידי זולתו. וכך אמרו רבותינו (שבת נד' ב'): **"כל מי שאפשר לו למחות באנשי ביתו ולא מחה — נתפס על אנשי ביתו, על אנשי עירו ולא מחה נתפס על אנשי עירו, בבל העולם ולא מחה — נתפס על כל העולם"**.

כל אדם שאוהב את ה' עליו לפעול שהכל יעשו מה שימצא בעיני ה', ומשום בן — מצוות אהבת ה' כוללת את החיוב לקרב אנשים אל עבודתו יתברך, וכך אמרו רבותינו (ספרי פרשת ואתחנן) והרמב"ם בספר המצוות (עשין ג'): **"שנהיה קוראים לבני אדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו. וזה, שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה בהם ותקרא בני אדם לאהוב אותו. וזה על דרך משל כן כשתאהב אותו יתעלה באמת, כאשר הגיע לך מהשגת אמיתתו, אתה קורא בלי ספק הסכלים והפתיים לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו. ולשון הספרי: "ואהבת את ה'" — אהבהו על הבריות כאברהם אביך, שנאמר: "ואת הנפש אשר עשו בחרן". ורוצה לומר — כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב: "אברהם אוהבי" וזה בעוצם השגתו, קרא בני אדם להאמין בהשם מרוב אהבתו, כן אתה, אהוב אותו עד שתקרא אליו בני האדם"**.

דבר ידוע הוא, שקשה מאד להוכיח את בני האדם ולהחזירם בתשובה על ידי תוכחה, כמו שכבר אמרו רבותינו אף על אנשי זמנם (ערכין ט"ז ב'): **"אמר רבי טרפון: תמהני אם יש בדור מי שמקבל תוכחה"**. מכל מקום, הקמת קריות חרדיות הוא דבר שמשפיע לטובה על תושבי המקומות שבהם מוקמות קריות אלו, ואם כן, חלק חשוב ממצוות התוכחה של ימינו היא החובה לחזק מקומות אלו.

כל מי שיכול ללמד תורה ולחזק על ידי כך את קיום המצוות בקרב הצבור ולא עשה כן, רובצת אחריות גדולה על כתפיו, כמו שאמרו רבותינו(תנא דבי אליהו רבה פרק יא'): **"ושמא תאמרו, אותם שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו? לפי שהיה להם לסנהדריה גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס, להלך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם, ויחזרו בכל ערי ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לחברון, יום אחד לבית אל, וכן בבל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל תורה ודרך ארץ בשנה ושתיים ושלוש, בדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקדוש**

ברוך הוא, ולא עשו כן, אלא נכנסו בל אחד לכרמו, ואמרו שלום עליך נפשי, כדי שלא להרבות עליהם את הטורח. לפיכך בגבעת בנימין שלא היו עוסקים בתורה ודרך ארץ, נהרגו שבעים אלף איש. ומי הרג כל אלה?! סנהדרין שהניח משה ויהושע ופנחס!

מאמר ב:

ממעלות המזכה את הרבים

אל יחשוב העוסק בזיכוי הרבים, כי עקב כך הוא מפסיד ממעלותיו, אין הדבר כן, אלא להיפך — הוא זוכה לשבר טוב בעולם הבא ואוכל פרותיהם בעולם הזה, ומשיג את השלימות הרוחנית יותר מהעוסק רק בתיקון עצמו

ריבוי זכויותיו של המזכה את האחרים

רבינו בחיי כתב בספרו חובות הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו') על גודל זכותו של מזכה הרבים: "וצריך אתה אחי לדעת, שזכויות המאמין, אפילו זה שהגיע לקצה תיקון נפשו לפני הקדוש ברוך הוא, ואפילו נתקרב למעלת הנביאים בטיב מידותיהם ויופי הנהגתם, והשתדלותם בעבודת השם יתברך ונאמנותם לו יתברך, אינן מגיעות לזכויותיו של זה המדריך בני אדם ומדריך את הרשעים אל עבודתו יתברך, שזכויותיו נכפלות במעבר הימים ומחזור הזמנים. משל למה הדבר דומה, לשני תגרים שהגיעו אל המדינה, והרויח אחד מהם בסחורה שהיתה עמו פי עשר מהונו שהיה מאה זוז. והתגר השני הרויח רק פי שניים מהונו, והיו לו הרבה סחורות ובא לידו עשרת אלפי זוז. והיה רווח הסוחר הראשון עם ההכפלה הרבה של רווחו תשעים זוז, ואילו הסוחר השני הרויח חמשת אלפים זוז, אף על פי שהכפלת הונו היתה מועטת. ודומה לזה אחי, מי שמתקן נפשו בלבד, אף על פי שהגיע לתכלית התיקון אינו כמו זה שמתקן נפשו ונפשות הרבה, והוא מכפיל זכויותיו לפי זכויותיהם של כל אלו שתיקנם להשם יתברך. כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלויה בו" ואמר החכם "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב, " (משלי כ"ד כ"ה) ונאמר: "תורת אמת היתה בפיהו" (מלאכי ב' ו'), ונאמר: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" (דניאל י"ב). ולכן צוה הקדוש ברוך הוא להוכיח את המקצרים בקיום המצוות כמו שנאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא י"ט, י"ז)

זוכה לעולם הבא

לדעת בעל חובות הלבבות (שער הבטחון פרק ד' בבאור החלק חששי) אין אדם זוכה לעולם הבא, אלא על ידי חסד ה' או על ידי זיכוי הרבים. וכך כתב שם על זכות המזכה את הרבים: "שהאדם זוכה לחיי העולם הבא אחרי שיעשה המעשה הטוב... בהדרגת הבריות אל עבודת השם יתברך והבאתם אל המעשה הטוב לשם יתברך, כמו שנאמר: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

ונאמר: "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב". ואם יצטרף אצל המשתדל גמול ההצדקה (שהצדיק את האחרים) אל גמול צדקתו וגמול אמונת לבו וסבלו, יהיה לבעליו השכר הטוב מה' בעולם הבא".

זוכה לשכר גם בעולם הזה:

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פאה א' א'): "... וכשיעשה האדם המצוות המיוחדות לנפשו מה שיש בינו לבין בוראו, תחשב לו לצדקה, ויגמלהו הקדוש ברוך הוא לעולם הבא, כמו שנתבאר בפרק חלק. וכשיעשה האדם המצוות התלויות בתועלת בני אדם זה עם זה, כמו כן תחשב לו לצדקה לעולם הבא לפי שעשה המצוות, וימצא טובה בעולם הזה בעבור שנהג מנהג טוב בין בני האדם, כי כשינהג מנהג הזה ינהגוהו אחרים כמנהגו. יקבל כמו כן שכר מהענין ההוא".

זוכה לגדלות בתורה

כל מי שזוכה ללמד לאחרים זוכה לסיעתא דשמיא לגדול בתורה, כמו שאמרו רבותינו (פסחים פ"ז ב') על הכתוב (שיר השירים ח'): "אחות לנו קטנה ושדים אין לה" — זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד, אף שהיא אחות לבבל בגדלות התורה אן היא "קטנה" — משום שהיא לא זכתה ללמד. כל מי שמעניק לאחרים, זוכה לשפע מיוחד משמים, כדי שיוכל להעניק לאחרים, כמו שנתבאר בפירוש בעלי התוספות על התורה על הכתוב (בראשית י"ח, י"ז — י"ט): "וה' אמר המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה ואברהם היה יהיה לגוי גדול ועצום וכו' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה' וכו'". ישנו קושי בענין זה, מה הקשר שבין גילוי ענין הנהגת ה' במהפכת סדום, לעובדה שאברהם אבינו היה לגוי

גדול ויצווה את בניו אחריו? משום קושי זה פירשו בעלי התוס': "אמר: אילו לא היה עתיד להוליד בנים לא הייתי מגלה לו משפט סדום, כי לאדם שימות בלי בנים שיצווה אותן לשמור את דרך ה' ולקבל שכר, למה לו לגלות משפטים. אבל אברהם "היו יהיה" וכו' "כי ידעתיו" וכו', ולפי שיהיה לגוי גדול אגלה לו דין סדום, כי יודע אני בו, כי למען דין שאעשה ברשעים הללו, יצווה את בניו לשמור דרך ה'".

מו"ר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל למד מדברי התוספות האלו, שכל המזכה את הרבים זוכה לסיעתא דשמיא מיוחדת לגדול כדי שיוכל להוסיף ולהעניק לאחרים.

מאמר ג:

מהזכויות של מזכה את הרבים

בזוהר הקדוש הפליגו בגודל מעלת המזכה את מהרבים והמחזיר בתשובה "ואלמלא ידעו בני האדם לכמה זכויות ותועלויות זוכים בגלל החזרת החוטא בתשובה, היו הצדיקים רודפים אחר

החוטא להחזירו בתשובה כרודף אחר חיים (זוה"ק תרומה דף קב"ח).

עוד נאמר שם:

"ההוא זכאה בעי למירדף בתר חייבא ולמקנה ליה באגר שלים, בגין דיעביר מיניה ההוא זוהמא ויתכפייא סיטרא אחרא, ויעביד לנפשיה בדין דיתחשב ליה כאילו הוא ברא ליה. ודא איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקוב"ה יתיר משבחא אחרא, ואסתלקותא דא יתיר מכולא... ועל דא כתיב באהרן (מלאכי ב'): "ורבים השיב מעון", וכתוב: "בריתי היתה אתו". תא חזי כל מאן דאחיד בידא דחייביא לאשתדל ביה למישבק אורחא בישא, איהו אסתלק בתלת סילוקין מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרינא. גרים לאבפייא ססרא אחרא, וגרים ראסתלק קוב"ה ביקריה, וגרים לקיימא כל עלמא בקיומיה לעילא ולתתא, ועל האי בר נש כתיב: "בריתי היתה איתו החיים והשלום" וכר".

(תרגום מקוצר: צריך הצדיק לרדוף אחר החוטא להשיבו בתשובה, והעושה כן זוכה להתעלות במידה בזו שלא זוכה לה שום אדם אחר, וכן הוא גורם לקיום העולם כולו בתחתונים ובעליונים).

ואמרו רבותינו (ב"מ פ"ה, א'):

"אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן: כל המלמד את בן חבירו תורה, זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (ירמיה ט"ו): "אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד". וכל המלמד את בן עמ הארץ תורה, אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה מבטלה בשבילו, שנאמר: "ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" (ירמיה ט"ו). "זולל" — מלשון זול, "ומוציא ממנו יקר" — את בנו שעושהו תלמיד חכם, הקב"ה מקבל את תפילתו ומבטל את גזירותיו עקב זכויותיו של אדם זה, ופיו כביכול כפיו של הקב"ה, שהקב"ה עושה בקשתו.

מאמר ד:

המזכה את הרבים רשאי לבקש שברו בעת הצורך

הצדיק אינו מבקש שכר על מעשיו, וכאשר הוא צריך לבקש דבר מה הוא מבקש מתנת חנם, כמו משה רבינו שאמר (פרי אתחנן): "ואתחנן אל ה'" ופירשו רבותינו (מובא בפ"י רש"י על אתר): "אין חינון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם — אף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מהקדוש ברוך הוא אלא מתנת חנם, לפי שאמר לו (שמות ל"ג, י"ט): "וחנותי את אשר אחון", אמר לו בלשון ואתחנן".

יתר על כן אמרו רבותינו (ברכות י'):

"אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא, כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים, וכל התולה

בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו.... חזקיה תלה בזכות עצמו דכתיב: "זכור את אשר התהלכת

לפניך" — תלו לו בזכות אחרים, שנאמר: "וגנותי אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד

עבדי". דאמר ריב"ל, מאי דכתיב "הנה לשלום מר לי מר" אפילו בשעה ששיגר לו הקב"ה שלום מר

הוא לו". גם נחמיה בן הכליה לא נקרא ספרו על שמו משום שאמר: "זכרה לי אלהי לטובה"

וההסבר לכך משום שצריך האדם לראות מעשה את חסד ה', ככתוב (תהלים ס"ב, י"ג): "ולך אי

חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו", כי כל מה שהאדם עושה, הרי הוא עושה זאת בכלים ובכח שה'

נתן לו

יתר על כן, מו"ר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל אמר: האדם צריך לדעת, כי יתכן שהוא מגמד את שכר

מצוותיו על ידי מעשיו האחרים. לדוגמא, אדם הישן ומפסיד עקב כך בפשיעה זמן קריאת שמע,

מראה כי עבורו שווה שכר קריאת שמע בהנאת רבע שעה שינה, והיות ובעל דבר יכול לקבוע את

מחירו של דבר, (וכמו שעשיו מכר את בכורתו בנזיד עדשים) לפיכך אין לו לבקש שום שכר על

מצוותיו, משום שעליו לחשוש שמא הוא צימצם וגימד את שכר מצוותיו! והגר"ח שמואלביץ

הוסיף ואמר: כל זה בשכר מצוותיו שלו אבל לא כן בשכר המצוות שעשה זולתו בגללו, ומשום כך

אי אפשר לגמד את שכר המצוות של זיכוי הרבים. ויתכן שמשום כך היו גדולי ישראל שהזכירו

מעשי זיכוי הרבים שלהם בעת שהיו זקוקים לזכויות מיוחדות.

לדוגמא: אברהם אבינו רצה לשכנע את עבדו אליעזר שהלך למשימה קשה להביא אשה ליצחק,

וההגיון מפקפק....: "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת וכור (בראשית כ"ד, ה').

עונה לו אברהם (כפי שביאר רש"י שם פסוק ז' מרז"ל): "ה' אלוהי השמים אשר לקחני מבית

אבי" — ולא אמר "אלוהי הארץ". ולמעלה הוא אומר, ואשביעך וכו' אמר לו: עכשיו הוא אלוהי

השמים ואלוהי הארץ, שהרגלתי בפי הבריות. אבל כשלקחני מבית אבי היה אלוהי השמים ולא

א-לוהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא היה רגיל בארץ. אברהם אבינו הזכיר מכל

זכויותיו הגדולות את מה שזיכה את הרבים, וההסבר הוא כאמור, זכות זיכוי הרבים היא זכות

שאינה מתגמדת ולא אובדת

מאמר ה:

מדברי הסבא מנוברדוק אודות החיוב להקים מקומות תורה בכל מקום.

רבותינו משבחים את רבי חייא: "גדולים מעשה חייא", משום שרבי חייא היה עושה שלא תשתכח

תורה מישראל, שהיה רבי חייא הולך וזורע פשתן, וכשהוא צמח היה עושה ממנו חבלים ואורג

מהם רשתות, והולך וצד בהן צבאים — ואותן היה שוחט, ומאכיל את בשרם ליתומים, ומכין

מהעור קלפים, שעליהם היה כותב ספר תורה, והלך למקומות שאין בהם תורה, ומלמד בספרי

התורה שכתב את הנערים שבאותו מקום. ועל ידי כך היה עושה שלא תשתכח תורה מישראל (ב"מ פ"ה, ב').

בספר "מדרגת האדם" להסבא מנוברדוק כתב על כך (ח"ב עמי רכ"ט):

"אם נתבונן על עיקר גדלות מעשיו, נמצא שהיתה בזה אשר הפקיר עצמו לעבודת הרבים, לבקש רק תועלת הרבים וטובת הרבים, ולא היה שום נוגע עם עצמו. כי מצד עצמו היה כדאי לו להיות גם עבד למבקשי האמת, וכמו משמש לרבים. וכל מגמתו היתה רק לכוון מעשיו שיהיו נצחיים בעולם הזה. אשר על כן לא היה די לו להשפיע ביכולתו לבד, אלא עיקר מעשיו היה לעשות חינוך של עובדים אשר גם בלעדו יעשו ויביאו תועלת בכל מקום שהם, כמו שסידר שיהיה "אתנו אהדדי", (אותם תלמידים שלימד חינוכם ללמד זה את זה כדי להשלים לכל אחד את מה משידע חבירו). אשר על ידי זה בא כל אחד לחינוך להיות מגמתו לתועלת. ודוגמתו - כמו רופא של מלך אשר כל תעודתו ומגמתו לעשות כל הזהירות שלא יבוא לידי מחלה, על ידי שמסדר להם הנהגות המועילות לבריאות, על ידי שמחנך את כל בני החצר שיכירו את ענין המחלות ועניני השמירה. כן היתה כל כוונת רבי תיירא לראות את הנולד ולעשות עובדות כאלה שלא יבואו לידי שכחת התורה.

עוד כתב שם (עמ' רל"א):

ועוד יותר יש להתפעל, הלא רבי חייא שהיה מיסודי הש"ס איך לא חס על כבודו ועל זמנו להתמסר כל כך לעבודת הרבים, עד שהיה כדאי לו גם לעשות עובדות גשמיות, כמו לצוד צבאים להאכיל הבשר לתינוקות ועשה קלף וכתב פרשיות... מבהיל הרעיון כמה לשם שמים יש במצב הזה. לא אמר זה אני רוצה, זה איני יכול, זה לא לכבודי, אלא כל מה שהרבים דרושים עשה בהתלהבות, אך כך נרצה בעיני ה', ואף על פי שחיצוניות המעשים המה בלי כחל ובלי פירכוס, לא הביט על הברק החיצוני, אלא כיון שהבין אשר כך קרוב אל המטרה - שלא תשתכח תורה מישראל, לא חת מפני כל ולא מנע אפילו כקוצו של יו"ד מאמצעים כאלה... כה ממש, צריך העובד להרגיש בתקופה הזאת שכל מצב התורה והיראה עומד בסכנה, ועל כן צריכים לעשות כל מה שבידנו הן ברוח והן בחומר להרים מקומות של תורה. ועד כמה תובעת התורה מן העובד שיפקיר מנוחתו ולהיות גולה ממקום למקום להרביץ תורה ויראה, אנו רואים ממה שספרו לנו חז"ל: "ושמא תאמרו אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו? לפי שהיו להם לסנהדריה גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל ערי ישראל" (וכבר הבאנו לעיל את המשך הדברים).

מבהיל על הרעיון עד כמה מגיע החיוב על העובד, כי התורה מטילה עליו אחריות של כל העולם

כולו, ולא יכול לפטור נפשו במה שהוא יושב ועובד על מקום אחד, אלא צריך לנסוע ממקום למקום, גם בעת שתנאי הנסיעה קשים באתר שאין סוס ורכב לרכוב עליו, גם אז הוא מחוייב להגביה בגדיו למעלה מארכבותיו ולילך ברגליו ממקום למקום לייסד שמה מקומות של תורה. ואם נסתכל על מי אמרו חז"ל שהיה להם לקשור חבלים נבמתניהם וכו' לילך ברגל, על מי? ... הלא אנו מדברים על הסנהדרין גדולה, אשר לכאורה איזה אשמה היתה עליהם אם היו יושבים במקומם, וישפוטו על מקומם וישיבו דבר ה' על מקומם? ובעל כרחנו צריכים אנו להבין, כי במקום שיש סכנה של העדר התורה והיראה הגורם אבדן דהנפש והחומר של כל ישראל ח"ו, אז לא יועילו שום טענות, ואז אין חולקים מנוחה וכבוד לעצמו, יהיה מי שיהיה.

ואל יאמר האדם אמתין עד שאהיה בן ארבעים לבניה או שיעבור רוב שנותי שלא אחטא, ואח"כ אמסור נפשי לעבודת הרבים, אם יאמר כן לא די שלא יבוא לכלל עבודת הרבים אלא שיאבד גם עבודת עצמו שהשיג בימי חורפו. כי בעוד שהוא חושב אם לעבוד ברבים אם לא, תגבר עליו יצרו ויפול במצודה שהכל דשים בה ואין אומר השב. ועל כן צריך כל אחד להרגיש כי הוא מחוייב לעשות גם בשעה שיש גדולים, כי אין בכוחם להקיף כל העולם כולו, על כן הזריזות בזה משובחת דרך שני לעבוד בעבודת הרבים על ידי דבוק חברים, כמו שסידר ר' חייא שיהא "אקרו אהדדי ואתנו אהדדי", ולעשות על יסודות האלה ישיבות וקיבוצים בכל מקום, הן בכרך והן בעיר והן בכפר, לסבב שיכנס כל הדור הצעיר תחת דגל התורה והיראה. בכל מקום החיוב הזה מוטל על כל אחד ואחד, כי כל אחד יכול לסייע בהקמת התורה...

ועל זה אמר הכתוב: "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת", ואמרו חז"ל: "היה בידו להחזיק ולא החזיק הרי הוא בכלל ארור". והקללה סובבת על מי שאינו מסייע, כי בכל עיר ועיר יכולים לעשות הברות של שמירת שבת ותיקון מקוואות, וכן בכל דבר ודבר שנוגע לחיזוק הדת. וצריך כל אחד לפחד אולי הוא עומד תחת הקללה, לפי שאינו עושה מה שבידו לעשות, או כדבעי למעבד לא עבד.

על כן, צריך האדם לקום מתרדמתו, וירגיש כי אם יקצר בעבודה זו אז ח"ו מקצר את חייו, כי התורה צווחת "ארור אשר לא יקים" "

על כן, כל מי שיש בידו להקים את התורה, אל יטמון ידיו בצלחת ולא יפנה אל כרמו ראשונה ולא יאהב את המנוחה, אלא יאזור כוחותיו להיות גולה ממקום למקום - לייסד מקומות של תורה ויראת שמים, כי מי הם אשר יהיו הנתבעים על שפלות התורה והיראה? רק העובדים שהיה בידם להקים ולבטוח בה' שימלא משאלותיהם. על כן מוטל עליהם האחריות עד שיקיפו את כל המקומות תחת דגל התורה, עד שיקיפו בעבודתם כל העולם כולו, עד שלא ישאר מקום נעזב, הן בכרך, הן בעיר והן בכפר. ולא להפסיק בעבודתם, אלא ילכו ליסד מקומות של תורה גם במקום

שאינן מכירים אותם, גם במקום שלא יקבלום בתופים ובמחולות וגם במקום שתחילתם מר. שיכול היחיד בכוונתו הרצויה ובמעשיו האמיתיים וברוחו הכבירה להיות כמו קטר רכבת המושך כמה וכמה קרונוות אחריו, כן יכול בהמשכתו התמימה להחזיר את כל העולם כולו אל מה שסרו ממנו. וכן כל עובד ועובד אם מפקיר כוחותיו בעת האמת, אז גם אם הוא יחיד יכול לפעול על כל העולם כולו. כי אומנם יש בעולם הרבה נמשכים אחר האמת, נוטים לקיום התורה ולדרכי השלימות, אלא שאינן להם מי שיעמידם על האמת הנכונה, שיהיה להם על מי להביט וממי להתלמד, אבל כשהיחיד הוא נר ישראל ופטיש החזק, אז יש בידו לארגן בכל מקום - מקום תורה, והברות של קיום המצוות ולימוד הלכות. ובלבד שהיחיד יהיה יחיד ולא יחזיר ראשו לאחוריו לראות אם הרבים רודפים אחריו, אלא יעמוד חזק על נקודת האמת וסוף הרבים לבא. ובאמת אנו רואים אשר כל האידיאליים נפתחו רק מיחידים, אלא שהרשות נתונה לכל אחד להיות כמשה רבינו לזכות את הרבים, או להיות כירבעם בן נבט להחטיא את הרבים. אבל הדבר מונח רק בידי היחידים, על כן אין ספק שהיחיד האמיתי צריך להכריע את כל העולם לכף זכות... וצריך כל יחיד להרגיש כי חובתו להפקיר כל תשוקותיו המדומות, ולא יכסוף אלא לקדש שם שמים בכל יכולתו.

מי שמוסר עצמו לרבים, כמו רבי פדידא (שלימד תלמיד אחד כל דבר 400 פעם עד שהבין), ובמסירות נפש, מוציאים את שלימותם מכת אל הפועל הישרות ובמידה גדולה וקטנה... כי אדרבה עבודת הרבים מישרת את עבודת עצמו ונותנת לו דרך להבין ולהסביר לסבול ולישא כמו שהתורה דורשת ממנו...

שיש מידה ידועה של סיעתא דשמיא הניתן בעד הרבים הרוצים לעבוד את ה' בכנופיא, וזה מוכן בעד נושא האחריות המקבל עליו לישא עול של כל חבורת חכמים מבקשי שלימות, ולא יזכה העובד זה מצד עצמו ולא מצד מעלותיו, אלא מצד שהוא נושא אחריות... ונמצא לפי זה... שהרוצה להקל מעליו משאו, הוא גורם שעל ידי זה נגרע כוחו, ואדרבה בזה שמקבל עליו כל האחריות, זה גופא גורם שיהיה לו נקל אצלו, כי הנתינה היא קבלה. אשר על כן צריך העובד לעמוד על משמרתו, ולא יפרוק מעליו עול האחריות, כי יזכה על ידי זה לכל הסייעתא דשמיא הניתנת בעד הרבים להצילם מכל נסיון, הן בחומר והן ברוח הן בכח וכן במת. ואל יאמר האדם לא אוכל שאת לבדי, כי ראוי לו לדעת אשר כל מה שנשא עד עכשיו לא בכוחו ועוצם ידו נשא, כי אם על ידי עזר ה'. אם כן בשעה שהוא רוצה לסלק חלק מהאחריות, אז מפסיד כפליים. הא', הכנת ליבו ומסירות נפשו במה שנכנס בעול הזה, אשר על ידי זה זוכה לעזר ה'. הב/ עזר ה' הניתן לו ממרומים שיכול לישא עול הרבים

...והאדם המסרב לקבל אחריות, הוא סובר כי להקל מצבו מתכוון, אבל הוא ישאר תמיד טפל ולא יוכל להיות עיקר כלל... ורק המקבל עליו אחריות, אמנם תחילתו מר, אבל סופו מתוק, שזוכה לראות רבים מבקשי השלימות עומדת על סייעתא דשמיא בכל עת ובכל מקום ובכל שעה"...

כיון שעיקר ההצלחה של מקומות התורה בערי השדה — היא ה"סייעתא דשמיא" המיוחדת בכך שמזכים לאנשי המקום, יתכן, שמקומות קטנים שכל הגרים שם הם בני תורה — או לפחות שומרי תורה, לא תהיה להם את אותה "סייעתא דשמיא" שיש למזכי הרבים הגרים במקום שאין כל תושביו שומרי תורה, אולם מכל מקום גם להם ישנה "סייעתא דשמיא" של מקום קטן. אלא שבמקומות קטנים הסמוכים לעיר גדולה, צריך לבדוק אם אין חלילה עקב כך חסרון של תושבי עיר גדולה בלא המעלות של עיר קטנה, וחלילה יהיו קרחים מזה ומזה. על כן בכל מקום ומקום יש לבחון את תנאי המקום ולהתייעץ עם רבותיו או שאר גדולי תורה כיצד ראוי לנהוג.

מאמר ו:

גַּם לְלוֹט הֵהֱלֵךְ אֶת אַבְרָם הֵיךָ צֵאן וּבְקֶר וְאֵהֲלִים... וְלֹא יִכְלוּ לְשַׁבֵּת יַחְדָּו (יג,ה-ו)

פירשו חז"ל שלוט נדבק לאברם בגלל הצלחתו הכלכלית, ואמנם משימתו צלחה, גם הוא התעשר עושר רב, עד כי לא יכלה הארץ להחזיק את שניהם מרוב עושרם. ובכל זאת אברם החזיקו בביתו כיוון שרצה לקרבו לעבודת ה', וקיים בו את הכתוב "וּמִבְּשָׂרָךְ לֹא תִתְעַלֵּם", עד אשר פקעה סבלנותו, כמאמר הכתוב (יג,ז-ח): "וַיְהִי רִיב בֵּין רֵעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֵעֵי מִקְנֵה לוֹט... וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אֵל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רֵעֵי וּבֵין רֵעֵיךָ כִּי אֲנִישִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ". נושא המחלוקת בין הרועים נסב על הלכות גזל. לפי שרועי לוט היו רועים את הצאן בשדות אחרים והיו שולחים ידיהם בגזל. וכאשר ראה אברהם שאי אפשר יותר לתקן את דרכיו של לוט ביקש להיפרד ממנו. מיד לאחר מכן נאמר (יג,יד): "וה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחְרֵי הַפָּרֶד לוֹט מַעֲמוֹ" וביאר רש"י בשם חז"ל: "כל זמן שהרשע עימו היה הדיבור פורש ממנו". כלומר בכל אותו הזמן ששהה לוט במחיצתו של אברם, נמנע הקב"ה להתגלות לאברם בנבואה, וכל זאת בגלל הימצאותו של לוט הרשע. ועתה נשאל: כשראה אברם שהקב"ה לא ניגלה אליו, והבין שהכל בגלל קרבתו ללוט, מדוע לא מיהר להרחיקו כדי לזכות לנבואה ולקרבת אלוקים? התשובה היא: שאברם מוכן לוותר על היקר לו מכל, על התגלות ה' וכדו' כדי שאולי יצליח להחזיר את לוט בתשובה. לכן לא הרחיקו, והשאירו במחיצתו עד אשר כלו כל הקיצין. ועדיין הייתה תביעה לקב"ה כנגד אברם. מצינו בילקוט שמעוני: "רבי יהודה אומר כעס היה לאברם אבינו בשעה שפרש בן אחיו מעמו, אמר הקב"ה: לכל הוא מדבק וללוט בן אחיו אינו מידבק?" וכן מצינו בגמרא בסנהדרין דף צט: תמנע בת מלכים היתה, ורצתה להתגייר. באה לאברהם יצחק ויעקב ולא קיבלוה מחמת שלא הייתה ראויה להתגייר, לבסוף הלכה והייתה פילגש לאליפז בן עשו. אמרה מוטב אהיה שפחה לאומה זאת ולא אהיה גבירה לאומה אחרת. ויצא ממנה עמלק שציער את ישראל. וכל זה בגלל שהיו צריכים לקרבה ולקבלה. הקב"ה דרש מאבותינו שלא לדחות את תמנע ולקבלה ולהחזיקה תחת כנפי השכינה. ובגלל שהם דחו אותה קיבלנו בתמורה וכעונש את עמלק. נמצינו למדים עד כמה חובה של כל יהודי לקרב את אחינו התועים והטועים ולהראות להם פנים כדי שעל ידי זה יתקרבו לתורה. ובע"ה נזכה שיקויים בנו הכתוב: "וְכָל-בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ".

מאמר ז:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמְמוֹלַדְתֶּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָרָאךָ (יב,א)

כתוב במדרש בראשית רבה (לט,ט): "אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְלָמָּה לֹא גָלָה לוֹ(מיד לאיזה ארץ הוא ילך), כִּדִּי לְחַבְּבָהּ בְּעֵינָיו וְלִתֵּן לוֹ שְׂכָר עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה". וצריך ביאור וכי אם היה אומר לו הקב"ה

לאברהם להיכן הולך, לא היה מקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה? והרי רבי יוחנן אמר (סוטה כב, א): למדנו שכר מאלמנה. הגמרא מספרת שם, מעשה באלמנה שהיה בשכונתה בית כנסת וכל יום היתה הולכת להתפלל בבית מדרשו של ר' יוחנן (שהיה רחוק משכונתה), אמר לה ביתי וכי אין בית כנסת בשכונתך?, אמרה לו שרוצה בזה שיהיה לה שכר פסיעות. הרי לנו, שאפילו אם אדם יודע להיכן הולך, מקבל שכר פסיעות, אם כן, מדוע לא גילה לו הקב"ה היכן הארץ שהולך?

'מתנות כהונה' תירץ: אם היה מגלה לו היכן המקום, היה אברהם מזדרז למחוז חפצו בדרך הקצרה ביותר, כדי לקיים רצון ה', אך מאחר שלא ידע המקום היכן הוא, הלך בדרך הארוכה, ועיי זה קיבל שכר על כל פסיעה שהוסיף בדרכו.

בספר 'ברכת יוסף' מתרץ: בזה שאברהם הולך ואינו יודע לאן הולך, ניסיונו גדול יותר בכל פסיעה ופסיעה שעושה, מאשר אם היה יודע להיכן הולך, וזה שאמר המדרש לתת לו שְׂכָר עַל כָּל פְּסִיעָה ופְּסִיעָה.

מאמר ח:

גודל שכר המוכיחים ומזכים את הרבים

א. בזוהר פרשת תרומה (דף קכ"ח עמוד ב'), הוא מפליג מגודל שכר של המוכיחים ומזכים את הרבים שמונעין את הרבים מן החטא ופועלין ד' דברים.

בראש, כי ידוע הוא (קידושין דף מ' עמוד ב') דהעולם נידון מחצה על מחצה ועון אחד הוא מכריע בכף חובה לכל העולם ומצוה אחת מכריעה לכף זכות, ועל ידי התוכחות שהמוכיח מוכיח את הבריות אם שב אחד מישראל בתשובה שלימה נמצא שעל ידי העולם נידון לכף זכות ונמצא זכות הרבים תלוי בו.

ב. שנית, המוכיח מקיים מצות עשה הוכיח תוכיח וגוי' ועל ידי התוכחה מתגבר הקדושה והסטרוא אחרא מוכרח להיות מוכנע תחת יד הקדושה.

המזכה את הרבים זוכה לראות בנים ובני יראים ושלמים

ג. השלישית, גורם שכבוד הקדוש ברוך הוא הוא מתעלה ומתרומם ושכרו יהיה שיזכה לראות בנים ובני יראים ושלמים.

ד. הרביעית, כי לאחר מותו מוליכין את נשמתו בתליסר תרעי של עולמות העליונים ולית מאן דימחה בידיה ועליו נאמר (מלאכי ב, ה): "בריתי היתה אתו החיים והשלום".

ועוד שנוסף על שכרו גדול מאד והוא זה כי מלאך אחד ושמו יהודעי"ת ממונה על נשמתן של המוכיחין לשמה והוא מביא דיוקני' דההוא מוכיח אשר הוא מזכה את הרבים בתוכחתו ומכריע את העולם מכף חובה לכף זכות, ובשעה שמביא ההוא ממונה הדיוקנא ההוא כדין מלכא קדישא מברך לההוא דיוקנא בכל ברכאן דנתברך אברהם אבינו כד קריב עובדי עבודה זרה לעבודת הקדוש ברוך הוא כמה דאת אמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן" ומעלין לההוא דיוקנא בשבעין עלמין הגנוזים דלא זכו בהו שום בר נש אחרא חוץ מאן דמזכה רבים על ידי התוכחה. ואם כן אם כך גודל שכר המוכיחים הוא קשה בעיני דאמר רבי עקיבא, תמה אני אם יש בדור הזה מי שהוא יודע להוכיח, וכי ר' עקיבא לא היה יודע שכר הנזכר לעיל, היה לו להוכיח את הרבים כדי שיהיה זכות הרבים תלוי בו, ולדרוש ברבים כי הוא היה מופלג בדורו. והנראה בעיני דראה רבי עקיבא גודל העונש של המוכיחים שמוכיחים שלא לשמה ומביישים את הבריות בפני רבים על פי דאיתא במדרש רבה פרשת בהר, "ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביה ויגפהו ה'", אמר ר' שמואל בר נחמני את סבור לומר שירבעם ניגף והלא לא ניגף אלא אביה ולמה ניגף, ר' יוחנן אמר על ידי שחשדן ברבים, הדא היא דכתיב: "ואתם המון רב ועמכם, שני עגלי הזהב אשר עשה לכם ירבעם" וכו', ומה אם המלך על ידי שהוכיח את המלך כמוהו ענשו הכתוב. הדיוט שמוכיח את הדיוט חבירו על אחת כמה וכמה.

ולכן לא רצה רבי עקיבא להוכיח את הבריות בפני רבים כדי שלא לבייש אותן ברבים. וכל המבייש את חבריו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ולכן אמר תמה אני אם יודע אדם בדור הזה להוכיח.

ועכשיו ראיתי מוכיחים חדשים מקרוב באו ועומדין ודורשים ברבים ומביישינן את הבריות דרך פרט וכלל ואינם יודעין את עונשן, וה' נתן לי לשון למודים שחברתי זה הספר כדי שיקראו בו הבריות, ואין רוצה אני לבייש אותן ברבים כי כל איש יודע מרת נפשו במה שעיוות ויוכיח לעצמו לתקן את הפשעים והחטאים, וכדי שלא יאמרו הבריות אין הלומדים יודעים את מעשינו ואין חשים לראות אותנו דע כי בכל קהלה וקהלה יש בני אדם שיודעים בקלקולן של הבריות אך מפני החנופה שגוברת אומרים אוי לנו אם נאמר ואוי לנו אם לא נאמר, לכן את אשר עם לבבי עשיתי וכתבתי קצת בדברי הגדה שמושכין לבם של הבריות ובדברי משל ומליצה ואקוה לאל שעל ידי הספר הזה מזכה אני את הרבים וזכות הרבים יהיה תלוי בי. ואני מבקש מכל היודע לקרות בזה הספר שישים דברי כחותם על לבו ועל זרועותיו, ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

***

חלק ד: סיפורים

סיפור א:

מסופר על מרן החפץ חיים. אחד מבניו חלה ונפטר, והצטער

החפץ חיים צער גדול על כך שלא היה באותה עת בעיר, ואמר שאילו היה בעיר באותה עת והיה מזכיר מעט זכויותיו שיש לו היה יכול להצילו. והרי צדיקים לא מבקשים בשביל שכר מצוות, ברם החפץ חיים שעסק כל ימיו בזיכוי הרבים, רצה להזכיר את זכות זיכוי הרבים שלו להציל את בנו.

סיפור ב:

ומסופר על יהודי אחד שהיה פועל רבות בעניין הפצת התודעה לשמירת הלשון, פעם היה צריך לעבור ניתוח, ולפני שהכניסו אותו לחדר הניתוח שמעו אותו ממלמל מספר פעמים: "עורך דין". כששאלו אותו לאחר הניתוח לפרש דבריו, אמר שביקש שיתנו לו בשמים עורך דין טוב - את החפץ חיים...